

presència

Número 1804. Del 22 al 28 de setembre del

Ocells rapinyaires

PEL BON CAMÍ. La població de rapinyaires es recupera lentament després d'anys de persecució. / 2 a 9

Ocells rapinyaires dels Països Catalans

Voltor comú. Voltor Lleonat
Gyps fulvus
Viu en grans grups que sovint es veuen planant a gran alçada. Nia en colònies als penya-segats. A l'estiu visita el Pirineu cercant menjar

I UN NOU PÒSTER DE REGAL. Amb totes les espècies d'ocells rapinyaires dels Països Catalans.

ADOLESCENTS I MODA / QUADERN D'EDUCACIÓ • CREMADES VIVES / 14 • TERRITORI EN CUSTÒDIA / 18 • VIATGE A ISLÀNDIA / 22 • ON ANEM? / 30

EMPRESA Màsters i Postgraus 2006-2007

- Comunicació Empresarial
- Comunicació i Periodisme de Moda
- Direcció de Comunicació
- Direcció d'Empresa
- Direcció d'Empreses de Comunicació i Grups Multimèdia (UPF-Grup Godó)
- Direcció Estratègica de Persones
- Direcció Estratègica de les Tecnologies de la Informació
- Direcció i Gestió d'Empreses Culturals
- Direcció de Recursos Humans
- Formació i Desenvolupament del Capital Humà
- Gestió d'Empreses en la Indústria de la Música
- Gestió de l'Esport
- Gestió Turística (IDEC-EADA)
- Intel·ligència Competitiva i Vigilància Tecnològica (on line)
- Logística Integrada
- Màrqueting
- Màrqueting Directe i Interactiu
- Màrqueting Farmacèutic
- Màrqueting Intern
- Màrqueting de Serveis
- Negocis Internacionals
- Selecció, Avaluació i Conservació del Potencial Humà
- Tècniques d'Informació i Comunicació Empresarial

idEC
UNIVERSITAT POMPEU FABRA

Per contactar amb nosaltres
Tel. +34 93 542 18 50
www.upf.edu
info@idec.upf.edu
Balmes, 132

PUBLICITAT

Pel bon camí

AUSRAPINYAIRES. Les campanyes de sensibilització i les lleis proteccionistes han ajudat a la recuperació de la majoria de les aus rapinyaires que havien pràcticament desaparegut dels cels del país a finals dels anys setanta a causa de les nefastes Juntas de Extinción de Alimañas.

JORDI COMELLAS

● En els darrers quinze o vint anys ha canviat la percepció que es tenia de les aus rapinyaires. De matar-les i exterminar-les sense cap tipus de mirament i amb tot tipus d'estrís i verins, han passat a ser protegides i a gaudir d'un cert carisma per a la majoria de la gent.

Aquella pràctica exterminadora, en què l'home considerava les rapinyaires com una competència per a la seva espècie, perquè caçaven animals que també caçava l'home, va durar fins passats els anys setanta.

El fet que ara gaudeixin d'una àmplia pro-

tecció no vol pas dir, però, que ja no quedin hereus d'aquella època i que, de tant en tant, no es produeixin encara episodis esporàdics d'animals ferits i morts per caçadors i de vedats de caça amb verins.

Sembla com si haguéssim retrocedit en el temps i volguéssim oblidar a corre-cuita l'època d'aquelles Juntas de Extinció de Alimañas que tan nefastes van ser per a les nostres espècies rapinyaires, ben bé fins als anys setanta, en què la majoria d'espècies van arribar pràcticament al límit de l'extinció.

Les rapinyaires van passar per la seva època negra durant aquells anys, però no sempre havien estat perseguides i foragitades d'aquella manera. Rapinyaires de tot tipus apareixen en banderes, escuts, blasons, monedes i es-

I MÉS

- PÀGINES WEB:
www.cimaligues.net
<http://www.gobmalloca.com>
<http://www.ornitologia.org/>
<http://www.seo.org>
<http://www.adenc.org>
<http://www.adn-andorra.org/>
<http://www.internauta.org/anuario/anuario.html>
- LLIBRES:
Aves de España (Lynx Edicions)
Atles dels ocells nidificants de Catalunya (Lynx Edicions)
Guía fotográfica de las aves de España y del Mediterráneo (Lynx Edicions)
El gran libro de los pájaros de España y Europa (Editorial De Vecchi)

cuts nobiliaris de països, pobles i cognoms, des de molt temps enrere.

L'àliga forma part de la imatgeria popular de moltes poblacions, com un element majestuós alhora, recordem només el cas de l'àliga de la Patum de Berga. Moltes cultures han adorat déus en forma de rapinyaires. A moltes esglésies romàniques hi veiem reproduccions d'algunes d'aquestes aus. Fins no fa gaires anys, caps i potes de rapinyaires eren clavats, en forma de creu, a les portes de les masies per impedir el pas del mal. Si haguessin estat uns animals tan dolents com ens van voler fer creure els inventors d'aquelles Juntas de Extinció, ben segur que no haurien pas tingut tant protagonisme al llarg de la història de l'home.

Sigui pel que sigui, el cas és que els rapinyaires han acabat seduint molta gent, que agraeix poder tornar a contemplar el seu vol i tornar a sentir la seva presència quan es va al bosc o a la muntanya, un fet que es produeix gràcies als esforços d'entitats ecologistes, conservacionistes i naturalistes, i a les lleis adoptades, al seu moment, per les diferents administracions.

Dibuix, que apareix al pòster que avui regala Presència, d'una àguila cuabarrada. Aquesta espècie sobreviu a les serres mediterrànies assolides, on caça conills i ocells diversos. / TONI LLOBET

En aquests moments, al llarg dels Països Catalans, les aus rapinyaires, en general, estan passant per un bon moment, si tenim en compte les penúries que han arribat a passar. Això no vol pas dir que totes gaudeixin d'una excel·lent salut, però sí que a grans trets, com ens explica Jordi Sargatal, director de la Fundació Territori i Paisatge (FTP), podem afirmar que, en el cas de Catalunya, de les diürnes, només l'astor i l'àliga cuabarrada es troben en un cert retrocés i, en el cas de les nocturnes, només l'òliba, el xot i el mussol comú passen per moments difícils.

«Hi ha poblacions –explica Jordi Sargatal– que estan baixes en nombre de parelles, però com que veníem d'un mínim històric resulta espectacular veure que la majoria de les espècies s'han remuntat. Ara, estan molt millor que fa vint anys, tot just s'estan remuntant, però ni de bon tros tenen el potencial que haurien de tenir.»

A excepció de l'astor i de l'àliga cuabarrada, la resta de rapinyaires diürns que nidifiquen a Catalunya, o bé estan igual que en el cens dels anys setanta, o bé estan pujant netament i, en el cas de les nocturnes, estan baixant les tres espècies esmentades. N'hi ha que tenen poblacions molt petites, però la tendència és de continuar pujant.»

«Hem de pensar –continua Sargatal– que fins als anys seixanta van funcionar les Juntas de Extinció de Alimañas, que premiaven la gent que matava rapinyaires. Hi ha estadístiques que parlen de milers i milers d'aus rapinyaires i de mamífers morts en aquella època. Aleshores, la gent les matava de totes maneres, a trets, amb estricnina, amb trampes, amb un duc que les atreïa, etc.»

Les rapinyaires disseccades van ser durant molts anys un element decoratiu als menjadors de les cases de pagès, dels bars dels pobles i de moltes cases de caçadors.

«Passats els anys setanta –prosegueix Jordi Sargatal–, i gràcies a les campanyes que va fer Fèlix Rodríguez de la Fuente i també gràcies a la creació

Al servei de l'home

● Les aus rapinyaires no només contribueixen a mantenir el nombre d'algunes poblacions d'ocells i evitar que creixin perillosament o netegen boscos i muntanyes de despulles animals, sinó que, a més, alguna espècie és utilitzada pels homes per al seu benefici. És el cas dels falcons que fa alguns anys que s'utilitzen en alguns aeroports, com el del Prat, per foragitar de les pistes els ocells que podrien posar en perill l'estabilitat dels avions, o que també s'empren en algunes poblacions per reduir el nombre de coloms urbans, o, com en el cas de Manresa, que s'estan utilitzant –amb un èxit rotund– per eliminar la important colònia de gavines i de gavians argentats que s'havia creat al voltant de l'abocador comarcal.

Totes les aus rapinyaires una a una

JORDI COMELLAS

● En els darrers vint-i-cinc anys, la població de la majoria de les espècies d'aus rapinyaires diürnes ha augmentat i ha guanyat territori, llevat de l'astor i de l'àguila cuabarrada, que han perdut població, i de l'esparver i l'aligot comú, que es mantenen.

Pel que fa a les nocturnes, la seva situació no és tan afalagadora ja que la majoria es mantenen però el xot, el mussol comú i l'òliba han perdut població.

«Hi ha un treball molt bo –explica Jordi Sargatal– que ens permet comparar l'evolució de cada espècie, que és agafar les dades de l'*Atlas d'ocells nidificants a Catalunya* que es va fer l'any 1980 i comparar-les amb les de l'atles nou que es va publicar l'any passat. Fent la comparació, quedem parats en observar com la majoria de les espècies s'estan incrementant d'una manera notable.»

Aquest és l'exercici comparatiu que ha fet Jordi Sargatal.

– **Aligot vesper:** La seva distribució en el territori ha augmentat un 43%.

– **Esparver d'espatlles negres:** Només hi ha 4 parelles criant, però en l'atles anterior no n'hi havia cap.

– **Milà negre:** Han passat de ser 26/32 parelles a 80/100.

– **Milà reial:** Hi ha de 25 a 30

EN ELS DARRERS VINT-I-CINC ANYS, LA POBLACIÓ DE LA MAJORIA DE LES ESPÈCIES D'AUS RAPINYAIRES HA AUGMENTAT, LLEVAT DE DUES DE DIÛRNES I DE TRES DE NOCTURNES

D'esquerra a dreta i de dalt a baix: àligues marcenques, gran duc, falcó pelegrí i mussol comú. A l'altra pàgina, voltor comú i xoriguer. / JORDI COMELLAS

parelles i està en un 35% més de distribució que en l'atles anterior.

– **Trencalòs:** «És increïble», exclama Sargatal. Ha passat de 7 parelles a 31, i això vol dir que la seva distribució ha augmentat en un 87%.

– **Aufrany:** De les 25 a 30 parelles que hi havia, ha passat a 34/40.

– **Voltor:** De les 48 parelles

del cens de l'any 79, ha passat a 431/443 en el darrer cens.

– **Àliga marcenca:** Passa de 100/150 parelles a 300/400.

– **Arpella:** De les 3 a 5 parelles que hi havia, passa a 41.

– **Arpella pàl·lida:** Només hi ha de 5 a 10 parelles, però abans no n'hi havia gairebé cap.

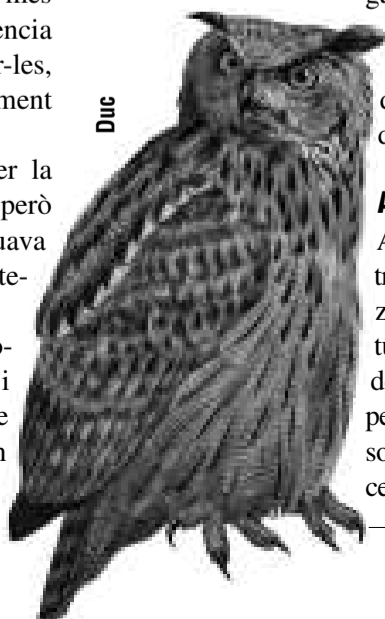
– **Esparver cendrós:** L'any 80 hi havia de 40 a 55 parelles; el 89, en quedaven només 2, i ara, protegint-lo, ja n'hi tornen a haver 70.

– **Astor:** La seva distribució ha baixat un 18% i en aquests moments hi ha de 500 a 1.000 parelles.

d'ADENA, que es comencen a protegir les espècies d'aus més grosses, però és clar, la tendència de la gent encara era de matar-les, s'havia creat un esperit totalment depredador.»

L'any 1975 va aparèixer la primera llei proteccionista, «però la gent no en feia cas i continuava caçant i dissecant ocells protegits», assegura Sargatal.

Amb les lleis proteccionistes que van seguir aquella i amb la conscienciació que s'ha anat creant de mica en mica, avui dia la situació ha

Duc

canviat i les rapinyaires no només gaudeixen d'una protecció legal, sinó també d'una indiscutible protecció popular, al marge d'episodis aïllats que es puguin donar de manera ocasional.

Al País Valencià

Al País Valencià els diferents centres de recuperació de fauna realitzen censos periòdics sobre la situació de les aus rapinyaires (àliga de panxa blanca, àliga reial, falcó pelegrí, etc.) per tal d'obtenir dades sobre el seu estat actual, les amenaces que presenten i les possibles

mesures de gestió per a millorar el seu estatus, en el cas que sigui necessari.

També periòdicament es fan censos sobre les colònies de voltor comú a Castelló, una espècie que l'any 1950 va desaparèixer de tot el País Valencià i de la qual només va quedar una petita comunitat a Castelló, on a partir de 1980 n'ha anat augmentant la població. A través dels censos s'ha pogut comprovar l'augment considerable del nombre d'exemplars d'aquesta espècie i el moviment i la nova creació de colònies de cria en aquest territori.

Al País Valencià també es detecta un augment discret de la presència de l'aufrany, que l'any 1970 es va donar per desaparegut i també s'hi han vist voltors negres, tot i que no hi acaben de nidificar.

Des de l'any 1996 i a partir del catàleg valencià d'espècies de fauna amenaçada s'està duent a terme un pla de recuperació del xoriguer menut, a través de l'alliberament de pollets duts d'Extremadura. En relació amb aquest programa, l'any passat es van poder comptabilitzar vint-i-set parelles al Valle de los Alorines, al terme municipal de Vi-

– **Esparver:** Es manté pràcticament igual, amb unes 1.000 o 2.000 parelles.

– **Aligot comú:** També es manté igual, de 1.343 a 1.473 parelles.

– **Àguila daurada:** Hi ha entre 92 i 102 parelles i està pujant.

– **Àguila calçada:** Ha passat de 2 a 5 parelles a haver-n'hi de 40 a 100.

– **Àguila cuabarrada:** Als anys setanta hi havia de 80 a 85 parelles, i ara només n'hi ha 66.

– **Xoriguer petit:** L'any 87 es va donar per extingit a Catalunya i ara hi ha 94 parelles, «gràcies a la protecció que s'ha fet i a les introduccions en algunes zones de secà».

– **Xoriguer comú:** També està pujant, ja que l'any 80 només hi havia de 400 a 1.000 pa-

relles i ara n'hi ha de 2.912 a 4.176.

– **Falcó mostatxut:** De les 50 a 120 parelles que hi havia, passa actualment a 300/500.

– **Falcó pelegrí:** Passa de 75 a 100 parelles als anys setanta a 245/253 en aquests moments.

Tot això pel que fa a les diürnes, ja que les nocturnes, com hem dit, passen per un moment més dolent.

«Bàsicament –explica Jordi Sargatal–, pels atropellaments, i en el cas de les òlibes, pels raticides, ja que mengen moltes rates, i pels problemes que tenen per fer nius, ja que a pagès cada vegada hi ha més instal·lacions modernes que ho impedeixen.»

«En el cas del xot i el mussol –continua–, que són insectívors, també pateixen molt pel tema dels pesticides.»

– **Òliba:** Hi ha una població de 2.425 a 3.104, però ha baixat un 25% d'àrea de distribució, que és molt.

– **Xot:** Ha baixat un 13% d'àrea de distribució, tot i que hi ha unes 6.000 parelles.

– **Duc:** Es manté igual. Hi ha de 557 a 704 parelles.

– **Mussol comú:** Tot i que hi ha de 8.900 a 14.000 parelles, ha baixat un 21%.

– **Gamarús:** Es manté igual, d'11.000 a 15.000 parelles.

– **Mussol banyut:** També es manté igual. Hi ha unes 700 parelles.

– **Mussol pirinenc:** Hi ha uns 144 mascles que marquen territori, i també es manté igual.

«Per tant –diu Sargatal–, no n'hi ha cap que pugui, totes les espècies es mantenen igual, excepte tres que baixen, sobretot l'òliba, el mussol i el xot.»

L'esparver cendrós i el temps de la sega

● El cas de l'esparver cendrós és un cas especial que si no es té en compte pot veure migrada la seva població, tal com va passar a finals dels anys vuitanta, en què pràcticament va desaparèixer com a espècie nidificant, tot i que pocs anys abans s'havia calculat l'existència d'una cinquantena de parelles.

Es tracta d'un visitant d'estiu que arriba a Catalunya cap al mes d'abril i que freqüenta els camps de conreu a la recerca de talpons i ratolins. Majoritàriament nidifica a les comarques de l'Urgell i la Noguera, tot i que també se'n poden trobar al Montsià, a l'Alt Empordà i fins i tot al Bages.

Acostuma a fer els seus nius enmig dels camps de cereals, i aquí rau el perill de la seva desaparició, a

Un esparver cendrós ferit per una segadora. /JORDI COMELLAS

causa del risc que comporta que en època de sega es destrueixin els seus ous o que es pugui arribar a matar o a ferir la parella.

S'han donat molts casos d'esparvers que han estat mutilats i que han hagut de ser traslladats a centres de recuperació. Altres vegades, involuntàriament s'ha destruït la posta o s'ha matat els ocells que l'incubaven.

Per pal·liar aquest problema, l'administració té establert un programa de protecció i seguiment dels nius a les àrees cerealistes que consisteix en la localització dels nius, la indemnització dels pagesos per tal que deixin mitja hectàrea de camp sense segar al voltant del niu i un seguiment posterior del niu fins a comprovar que els polls volin.

llena.

El trencalòs a Andorra

En el cas d'Andorra, el govern disposa, des de l'any 1999, d'un ambició pla de protecció del trencalòs, considerat un dels rapinyaires més amenaçats d'Europa, que té als Pirineus un dels pocs nuclis europeus, després dels de Creta, Còrsega i els Alps, tots de reduïdes poblacions.

El PACT (Pla d'Actuacions per a la Conservació del Trencalòs), que va ser creat pel Ministeri d'Agricultura i Medi Ambient i

Espècies diürnes i nocturnes

● Les aus rapinyaires es caracteritzen pel seu bec ganxut i per les seves fortes urpes esmolades, dos elements que els són primordials per poder caçar i/o abastar les seves preses. A grans trets n'hi ha de dos tipus, de nocturnes i de diürnes. Quan parlem de les nocturnes, a gairebé tothom li passa pel cap la imatge del mussol i, quan parlem de les diürnes, gairebé segur que s'enduen la palma les àguiles. Malgrat tot, aquestes són només dues de les més de 150 espècies nocturnes que hi ha i aproximadament el doble, unes tres-centes, de diürnes.

Les rapinyaires són considerades uns bons indicadors de l'estat de conservació dels espais naturals. No acostumen a freqüentar indrets degradats o molt freqüentats pels homes i per les seves activitats, on els pot ser difícil trobar-hi aliments.

Els requeriments varien segons les espècies, però, a grans trets, coincideixen en quatre o cinc, que serien: territori suficient, manca de presència humana, existència de grans arbres o penya-segats; disponibilitat de preses i condicions geogràfiques favorable.

l'Associació per a la Defensa de la Natura (ADN), és l'encarregat de l'estudi, la protecció i la conservació d'aquesta espècie al Principat, així com de la divulgació de coneixements adquirits sobre l'espècie.

Durant aquests anys, s'ha publicat un document sobre l'estratègia de conservació del trencalòs, que ordena les accions que cal emprendre per tal de fer efectiva la seva protecció.

També s'han realitzat dos estudis, en un dels quals s'avaluen els recursos alimentaris que l'espècie pot trobar a Andorra i les actua-

Espiand la intimitat de l'àliga cuabarrada per Internet

JORDI COMELLAS

● L'àliga perdiguera o cuabarrada és un dels depredadors més amenaçats de Catalunya i de les dues espècies d'aus rapinyaires que any rere any perden població. A tota la península Ibèrica se li suposen unes 700 parelles i, a Catalunya, es calcula que n'hi ha unes 65 parelles, distribuïdes sobretot al sud del país i al Garraf, on n'hi ha tres d'establertes.

L'Àrea d'Espais Naturals de la Diputació de Barcelona, que gestiona el Parc del Garraf, des de l'any 2003 està duent a terme un pla de seguiment i de conservació que inclou fonamentalment les següents línies de treball: la millora del seu hàbitat, el seguiment del procés reproductiu, l'anàlisi de la dieta i el radio-seguiment d'exemplars.

L'any 2003 es va instal·lar una càmera en un niu del parc, per fer-ne el seguiment, però aquest any se n'ha instal·lat una en un altre niu, amb la innovació que a través d'Internet es podien visualitzar i gravar les imatges dels dos nius en temps real.

Aquest fet ha estat una prova pionera a nivell mundial en aquesta espècie, que ja es vol aplicar en altres espais naturals, sobretot a Andalusia amb el seguiment de l'àliga imperial, segons ens explica el director del parc, Santi Llacuna.

Dos mesos i mig després del seu naixement, els tres polls que van néixer en els dos nius controlats ja eren autònoms i, en conseqüència, van abandonar els nius. Amb la seva marxa es van des-

Imatges d'un dels dos nius controlats per una càmera web al parc del Garraf. Des del gener, quan la parella prepara el niu, fins al juny, en què els pollets l'abandonen. Entremig, el naixement de les cries. / PARC NATURAL DEL GARRAF

connectar els accessos en directe per Internet de les càmeres web.

No obstant això, actualment es poden continuar veient els millors moments de tot el procés de nidificació, naixement i creixement dels polls, amb les filmacions enregistrades en les dues càmeres (<http://www.diba.cat/parcsn/parcs/webcams.asp?parc=0&m=164>).

Ambdues càmeres han permès als especialistes observar el procés reproductiu de l'espècie, esbrinar els patrons d'incubació (el temps invertit en la incubació per ambdós sexes), la data de posta, la data de naixement dels polls, els patrons de creixement i la seva alimentació.

Pel que fa als patrons d'incubació, s'ha descobert que la major part del temps el progenitor que incuba els ous és la femella, que hi dedica entre el 60 i el 90% del seu temps, mentre que el mascle només hi dedica entre el 5 i el 30% del seu temps.

Sobre la dieta dels polls, les dades obtingudes permeten comprovar que la dieta de les àligues cuabarrades és força eclèctica durant el període de cria dels polls. Així doncs, s'han pogut identificar un total de 218 preses de 20 espècies diferents; 13 de les quals són aus, 5 són mamífers i 2 són rèptils.

Durant l'any 2005 el nombre de preses que es van portar al niu

va ser de 96, gairebé el doble que les aportades l'any anterior que havien estat de 55. La diferència s'atribueix al fet que durant el 2005 es van criar dos polls i l'any anterior només un.

En conjunt, la dieta dels polls d'àliga es basa sobretot en els ocells, ja que constitueix entre el 57% (l'any 2005) i el 70% (l'any 2003) de les preses consumides. D'aquestes, el 15% de les preses són de gavians argentats i també es destaca la depredació regular de mosteles, un fet que pels autors del seguiment situa les àligues perdigueres «com aus depredadores i amb capacitat per regular les poblacions d'aquests petits carnívors».

«DURANT EL TEMPS QUE VAN FUNCIONAR LES DUES CÀMERES WEB ES VAN FER 100.000 CONNEXIONS. EL DIA QUE SE'N VAN FER MÉS VAN SER 4.000»

cions que cal fer per augmentar-los, mentre que, en el segon, es cataloguen les millors zones del país on teòricament podria niar.

La manca d'aliment que el trençalòs —que s'alimenta d'ossos— pot trobar a les muntanyes del Principat també ha motivat la creació d'un canyet, un lloc on periòdicament se li deixen ossos procedents de l'escorxadador nacional.

I, pel que fa a les Illes Balears les espècies també es van recuperant

d'una manera lenta, com podem veurem més endavant amb el tema del seu emblemàtic voltor negre.

Amb aquest present, el futur, segons Jordi Sargatal, és esperançador, perquè «s'estan fent campanyes de conservació,

s'està convencent els caçadors que les rapinyaires no són aus nocives i esperem que s'acabin de convèncer perquè en alguns vedats de caça deixin ja de

llançar-hi verins per matar rapinyaires, com encara es fa de tant en tant en alguns indrets. Certament, amb tot això, la situació està millorant molt, però falta molt encara per arribar al potencial òptim. Catalunya hauria d'arribar a ser com Extremadura, on mires al cel allà on sigui i veus una rapinyaire».

Els propers anys seran interessants, assegura Sargatal, «perquè la FTP, juntament amb la Generalitat, estem a punt d'iniciar la reintroducció del voltor negre a Boumort i a Alinyà, amb la qual cosa Catalunya serà l'únic lloc d'Euro-

pa on hi haurà les quatre espècies de voltors junts; també estem estudiant la reintroducció de l'àliga pescadora al cap de Creus i, esperem que, d'aquí a uns anys, l'àliga imperial ibèrica torni a criar en algunes de les serres mediterrànies o bé als Ports de Tortosa i Beseit, perquè és una espècie que està pujant molt a l'Estat, i caldria que l'ajudéssim perquè criés aquí. Seria una notícia fantàstica, perquè en el llibre *La fauna mitològica de Girona*, Vayreda encara cita l'àliga imperial criant a la Garrotxa, i això era a finals de 1800».

Trençalòs

Rafa Farriols, director del centre, amb un magnífic exemplar d'aufrany a les mans. / JORDI COMELLAS

Cim d'Àligues, rapinyaires a l'abast

JORDI COMELLAS

● Cim d'Àligues, a Sant Feliu de Codines, ofereix la possibilitat de veure, i gairebé tocar, un seguit d'aus rapinyaires, tant del país com de la resta de l'estat, i fins i tot d'altres continents, moltes de les quals són difícils de veure en els seus hàbitats.

La visita és un autèntic esdeveniment per als centenars o milers d'escolars que cada curs arriben en aquest indret, i no només per als escolars, ja que també els grans queden bocabadats davant les evolucions de les aus i, sobretot, en sentir per damunt del cap, a pocs centímetres dels seus cabells, el vent que provoquen de les ales de les aus més grosses i impressionants, com ara el voltor, l'àliga de coll blanc i el gran duc.

Cim d'Àligues és conegut per l'espectacle de vol lliure de rapinyaires, però els objectius del centre són més ambiciosos que no pas oferir aquest espectacle. Segons explica Rafa Farriols, fundador i director del centre, els objectius principals de la instal·lació són informatius, didàctics i proteccionistes. La primera finalitat es persegueix mitjançant les

visites comentades que es fan a la zona de gàbies cada dia abans de començar l'espectacle, en les quals s'expliquen les característiques de les aus. En l'aspecte didàctic, s'intenta aconseguir la sensibilització i el respecte cap a la natura a través dels programes educatius adreçats als escolars. I pel que fa al caràcter proteccionista, Cim d'Àligues, a més de ser un centre de cria d'algunes espècies, també acull aus irrecuperables procedents dels centres de recuperació de la Generalitat, i col·labora amb la Fundació per a la Conservació del Voltor Negre, de manera que, probablement, alguns dels exemplars d'aquest tipus de voltor que hi ha un dia aniran a la zona d'Alinyà.

Tot va començar l'any 1994, però l'afició per les rapinyaires de Rafa Farriols venia de lluny. «Potser el primer contacte que vaig tenir amb les rapinyaires va ser de petit, un dia que el meu pare, que era caçador, va portar a casa un pollet d'aligot que es va acabar escapant però que em va enganxar molt. Més endavant, un altre caçador que sabia que m'agradaven aquests ocells em

va portar un astor ferit. Aquest potser va ser el que em va enganxar més, perquè era molt caçador i vaig arribar a ensinistrar-lo per a falconeria. També se'm va escapar, però a partir d'aquí ja vaig començar a aficionar-me, primer de tot, a la falconeria.»

L'any 1994 va començar a funcionar Cim d'Àligues, amb una vintena d'ocells, però actualment n'hi ha 130 de 30 espècies diferents, de les quals prop d'un 50% són autòctons. S'hi poden veure voltors comuns i negres; aufranys; aufranys foscos; àligues de coll blanc; xoriguers; milans; mussols comuns, banyuts i de les neus; ducs, àligues d'estepa i falcons pelegrins, entre altres espècies d'ocells.

«És més fàcil —explica Farriols— tenir animals exòtics que no pas autòctons. Tot el que es fa amb animals d'aquí s'ha de fer sota la supervisió de la Generalitat. Nosaltres tenim un conveni i ens deixen animals irrecuperables procedents dels centres de recuperació, però tenim prohibit criar-ne, i això que són espècies protegides, cosa que vol dir que n'hi ha pocs exemplars.»

El gran voltor negre, l'orgull de Mallorca

● El voltor negre, un dels quatre carronyaires europeus, el més gran de tots, és l'únic que no es presenta a Catalunya, d'on es va extingir fa més d'un centenar d'anys, tot i que hi ha esperances de que ben aviat pugui tornar-hi a niar. La seva presència als Països Catalans es limita a la serra de Tramuntana, a Mallorca, on entitats conservacionistes i l'administració han aconseguit mantenir-hi una bona colònia, que en aquests moments sembla que és d'uns 80 exemplars i de 10 parelles reproductores, tot un èxit si es té en compte que fa una vintena d'anys, semblava que no sobreviuria (el 1982, només n'hi havia 20 exemplars). L'actual colònia cal agrair-la a la Societat d'Història Natural de les Balears i al GOB, que ja l'any 1973 van iniciar les campanyes de conscienciació i

De moment, només es pot veure a Mallorca. JORDI COMELLAS

d'investigació; al programa de recuperació del Voltor Negre que l'any 1983 va desenvolupar el govern de les illes, i a la Fundació per a la Conservació del Voltor Negre que s'hi va afegir l'any 1986. Dins del programa va ser important tota la feina de conscienciació que es va fer a través de les entitats esmentades, i les campanyes per evitar la utilització il·legal de verins que va començar 1997. Tot plegat, va fer que l'any 2002 ja es poguessin censar uns 90 exemplars, pràcticament els mateixos que hi ha actualment.

Mallorca s'enorgulleix de tenir l'única població insular del món, que no es troba, però, exempta de perills i que està supeditada a la supervivència de l'activitat ramadera a la serra. Amb tot, encara pateix algun cas aïllat d'enverinament, problemes d'intoxicació a causa del plom en menjar animals caçats, i podria tenir problemes de reproducció a causa del constant augment de la presència humana als llocs més remots de la serra de Tramuntana.

A diferència del voltor comú, el negre fa el seu niu al damunt dels arbres. Es troba en perill d'extinció, ja que el 80% de la població europea és a la península Ibèrica.

Al Principat, des de fa uns deu anys s'observa la presència d'aquesta espècie, gairebé sempre a la reserva de Boumort. Això ha fet que la Generalitat hagi endegat un projecte de fixació d'una colònia, amb la col·laboració del GREFA de Madrid, la Fundació per a la Conservació del Voltor Negre de Mallorca i la Fundació Territori i Paisatge.

Els projectes de la Fundació Territori i Paisatge

JORDI COMELLAS

Al llarg dels anys la Fundació Territori i Paisatge (FTP) de Caixa Catalunya ha col·laborat en diferents projectes i iniciatives relacionats amb la conservació de les rapinyaires. Una de les més importants pot ser que sigui la relacionada amb l'àliga cuabarrada, una de les espècies que es troba en perill i que va ser el motiu de la nadala de la FTP de l'any 2005.

► **Àliga cuabarrada:** Des de l'any 2002 la Fundació col·laborant amb SEO per a la millora de l'hàbitat d'aquesta espècie i des del 2003 ha donat suport també a l'ICRA (Institut de Conservació dels Rapinyaires). L'any 2002 la FTP va establir acords amb propietaris de la zona prelitoral on hi ha un nucli de l'espècie que ha patit durant els darrers anys un procés d'abandonament i de degradació i hiperfreqüentació del paisatge. L'any 2005 també es van iniciar diverses actuacions dins d'un projecte de la Societat Espanyola d'Ornitologia-SEO / Birdlife adreçat a la conservació d'aquesta au, que va ser declarada per l'entitat Au de l'Any 2005. Enguany, també han finançat una exposició sobre l'espècie i un seguiment per satèl·lit, a Tarragona.

► **Reintroducció del voltor negre.** Les diferents espècies de carronyaires també han estat motiu d'intervencions de la FTP. Durant els anys 1999, 2000 i 2001 va finançar part de l'estudi dels paràmetres reproductors del trençalòs, una espècie en perill d'extinció, amb la col·laboració del Ministeri de Medi Ambient i de la Generalitat.

La FTP també va donar suport a la realització d'un documental del GEPT i el trençalòs es va convertir en el protagonista de la nadala de l'any 2000. L'any 2005 es va redactar un projecte per a instal·lar un punt d'alimentació per al milà reial al Fener de la Closa (Alt Urgell), creant així una xarxa de menjadores per a necròfags a la zona. També es va col·laborar en el programa d'alimentació complementari per al trençalòs del Grup d'Estudi i Protecció del Trençalòs, a l'Alta Ribagorça, l'Alt Urgell, la Cerdanya i el Pa-

A dalt, el territori de la muntanya d'Alinyà on es vol reintroduir el voltor negre. A baix, un milà reial i dos voltors negres./JORDI COMELLAS

El mussol pirinenc

l'any 1990 i el 2000 la fundació va donar suport a l'estudi sobre el mussol pirinenc al Pirineu amb la finalitat d'elaborar un pla de conservació de l'espècie. Aquest misteriós mussol només és present als boscos subalpins i va ser descobert als anys vuitanta. Necessita, per sobreviure, trobar hàbitats ben conservats i arbres amb forats per fer el niu.

Entre els objectius principals hi havia conèixer l'estructura forestal seleccionada pels mussols i deduir-ne la distribució potencial. Al llarg del Pirineu català i l'andorrà s'hi van trobar 83 territoris de l'espècie. També relacionat amb aquesta espècie, la fundació va col·laborar en un estudi coordinat amb agents rurals, guardes de reserves, tècnics i membres d'altres associacions, que va fer possible constatar la fragilitat de l'espècie que, durant l'any passat, va tenir un èxit reproductiu nul a tots els nius controlats.

llars Jussà, un programa que també té el suport de les administracions. D'altra banda, en col·laboració amb la Generalitat, també s'està treballant en el retorn del voltor negre a Alinyà, amb la qual cosa aquella zona seria l'únic indret d'Europa on es podrien veure els quatre carronyaires junts. Amb la presència d'aquesta espècie a Alinyà, es pretén que faci de cap de pont per connectar les aïllades poblacions del sud-oest peninsular, la petita colònia de Mallorca i la del Massís Central francès.

També cal recordar la Casa del Voltor, a la Terreta, on a més d'informació es pot veure en un monitor l'evolució d'una parella de voltors al seu niu

► **Àliga pescadora.** La Fundació Territori i Paisatge també ha posat la seva col·laboració en l'àliga pescadora, un altre rapinyaire escàs i amenaçat, present a illes com Còrsega, Cabrera i Menorca i que fins als anys setanta havia nidificat al litoral català.

En aquest sentit, l'any 1999, l'Associació d'Amics del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà va instal·lar unes reproduccions al cap Norfeu, per mirar d'atreure les àligues de pas i incentivar-ne la nidificació.

L'últim any han col·laborat amb la Fundación del Quebrantahuesos, per introduir el trençalòs a la serralada Cantàbrica i a l'associació del Montsec li han finançat un espai virtual per conscienciar sobre els rapinyaires.

Falcó pelegrí

Un pòster de regal amb tots els rapinyaires

Presència i la Fundació Territori i Paisatge de l'Obra Social de Caixa Catalunya us ofereixen un nou pòster de natura, amb totes les espècies d'ocells rapinyaires dels Països Catalans, amb dibuixos de Toni Llobet

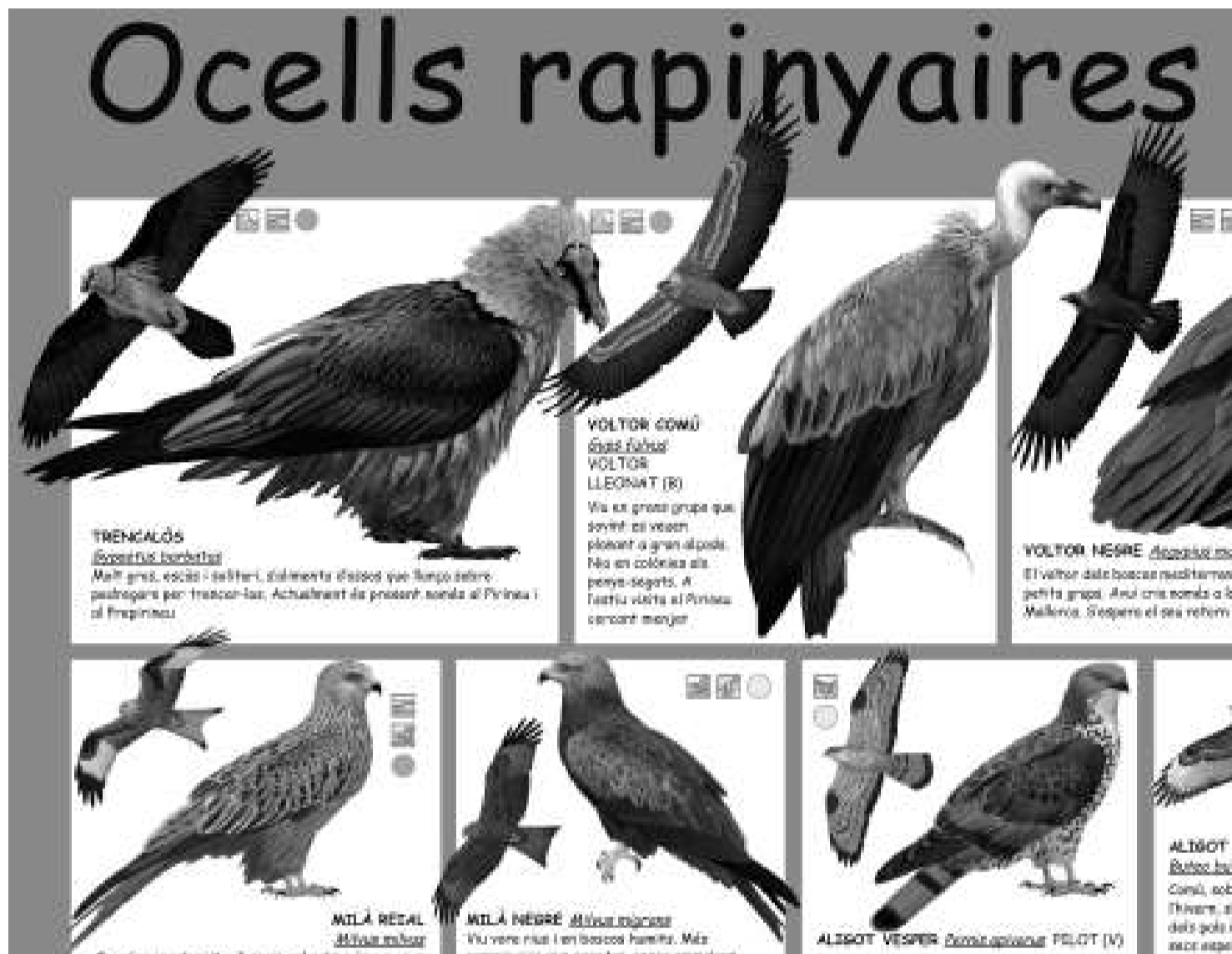
MIQUEL RIERA

● Presència i la Fundació Territori i Paisatge de l'Obra Social de Caixa Catalunya us regalen avui amb la revista el pòster *Ocells rapinyaires dels Països Catalans*, el vuitè que les dues entitats editen plegats en una sèrie destinada a fer conèixer al gran públic la natura del país.

En el pòster s'hi presenten totes les espècies de rapinyaires (trenta-tres) que es poden veure de manera regular als Països Catalans, sigui perquè hi viuen tot l'any, perquè hi crien o perquè ens visiten a l'hivern (cas del mussol emigrant i l'esmerla, per exemple). En aquesta ocasió, totes les espècies s'han pogut posar a la mateixa escala, la qual cosa, segons Toni Llobet, autor dels dibuixos i dels textos del pòster «permet prendre consciència de la diversitat d'espècies i la riquesa de rapinyaires a casa nostra: des del gran trencalòs que menja ossos i tendrums fins al menut xoriguer petit o el xot, més petit encara, que mengen insectes.»

Llobet també destaca el fet que s'hi hagin pogut incloure els ocells en vol. «Això és molt important perquè al camp, tot sovint, els rapinyaires els podem observar només a bona altura, sobrevolant-nos. Aquest pòster ens ha de permetre distingir-los: no tot ocell gros d'ales amples és 'una àliga': hi ha també aligots –els més abundants–, milans, voltors, esparvers...», explica el dibuixant, que, com és habitual, ha realitzat tots els dibuixos directament en un ordinador i amb l'ajuda d'una paleta gràfica.

Cada ocell apareix en una casella amb el seu nom popular, el nom científic i les variants lingüístiques dels diferents territoris. També s'hi han inclòs dos tipus d'icones; unes indiquen els ambients on viu cada animal i en l'altra si aquesta és una espècie que es pot veure a l'hivern, a l'estiu o tot l'any. «Les icones de localització van bé per destacar que, contràriament al que es pot pensar des de ciutat, els rapinyaires no són només ocells *de muntanya*. De fet n'hi ha de ciutat! El

Fragment del pòster d'ocells rapinyaires dels Països Catalans que regalem avui als lectors de Presència.

xoriguer, l'òliba o el mateix falcó pelegrí. També ens permeten veure, per exemple, la importància de les zones conreades per a un munt d'espècies, moltes d'amenaçades o en regressió», assegura Llobet, que ha tingut l'assessorament de Jordi Sargatal, director de la Fundació Territori i Paisatge, reconegut ornitòleg.

Sobre la dificultat o no de dibuixar els rapinyaires, Llobet comenta que aquests són uns ocells magnífics, amb uns plomatges molt sovint espectaculars, amb plomes grans i rígides i becs imponents, i són, per tant, animals «agraïts» de dibuixar, perquè la gràcia «ja la porten de sèrie». Ara bé, cadascun té el seu gest particular, la seva mirada i expressió. «Copsar això és important per transmetre el veritable *esperit* de cada espècie», afirma.

Vuit pòsters en tres anys

● Presència i la Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya han produït i editat ja vuit pòsters de natura des que la primavera de l'any 2003 van publicar el primer amb els cinquanta ocells més comuns dels Països Catalans. Des de llavors, les dues entitats han dedicat làmines –de cadascuna de les quals se'n fa un tiratge de més de 135.000 exemplars– als mamífers, els bolets, els rèptils i amfibis, el bestiar autòcton, els arbres, els peixos marins de les aigües litorals i els ocells rapinyaires. De gairebé tots encara se'n poden trobar exemplars bé trucant a la revista Presència (al 902 186 470 o bé dirigint-se a l'Obra Social de Caixa Catalunya (<http://obrasocial.caixacatalunya.cat>).

El proper pòster tornarà a estar dedicat al bestiar autòcton, però en aquest cas a l'aviram, ja que aquestes espècies no es van poder incloure en la làmina publicada l'any passat. / M.R.

Dos dels pòsters que ja han rebut els lectors.